

PŘIKRYTÍ STÁTNÍCH HRANIC A ODRAŽENÍ AGRESE NEPŘÍTELE

Jedním z nejdiskutovanějších problémů operačního umění jsou otázky pojetí, přípravy a organizace přikrytí státních hranic a odrazení agrese nepřítele. Na řešení tohoto problému mají velitelé a štáby různých stupňů různé názory a přístupy při rozhodování a praktickém řešení v rámci cvičení, nebo jiných zaměstnání operační přípravy.

V některých případech jde o jednoznačně chybné rozhodnutí, které vyplývá především z teoretické nejasnosti. Jedním z nejvýraznějších a častých nedostatků v rozhodnutích velitelů, popř. v dokumentaci štábů, je stanovení úkolu vyjádřeného přibližně touto formulací „... přikrytí státní hranice s cílem odrazit agresi pozemních vojsk a prostředků vzdušného napadení nepřítele“. Zde dochází ke spojování dvou pojmů, které sice spolu souvisí, ale nejsou v přímé vzájemné závislosti. Prvním z nich se druhý neřeší.

V článku se pokusím tuto problematiku vysvětlit.

Cílem přikrytí státní hranice není a nemůže být odrazení agrese nepřítele, ale pouze **zabezpečení přesunů (přeskupení) vojsk vševojskové armády prvního sledu nebo frontu a jejich operačního rozvinutí ve výchozím položení před zahájením operace.**

Vycházíme-li z uvedeného cíle, **úkolem vojsk** vyčleněných k přikrytí státní hranice může být:

- s jinými prostředky armád (frontu) a vojsk Pohraniční stráže vést průzkum činnosti nepřítele v pohraničním prostoru,
- zaujmout, vybudovat z obranného hlediska a bránit úseky (pásma) obrany „bezprostředně“ na státních hranicích,
- ženijně upravit terén s cílem zvýšit jeho obranné vlastnosti,
- připravit a v případě zahájení bojové činnosti nepřítelem způsobit mu hromadnými a soustředěnými palbami dělostřelectva a údery letectva značné ztráty. Tím znemožnit, oddálit nebo zpomalit [v závislosti na konkrétní situaci na konkrétním úseku státních hranic] vedení útočné činnosti nepřítelem,
- úpornou obranou svěřeného úseku státních hranic v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže odrazit útok nepřítele; zpomalit nebo zastavit postup jeho prvních sledů v případě, že překročí státní hranice. Jestliže se nepříteli podaří dále pronikat, ničit ho palbou všech prostředků a protiztečemi (nebo obranou na místě) druhých sledů a záloh.

Plněním těchto úkolů vojska v přikrytí státních hranic **umožní** hlavním silám armád prvního sledu (frontu) dokončit rozvinutí ve výchozím položení pro operaci. V případě, že svazy operační rozvinutí zakončily, **zabezpečí zahájení** odrážení agrese pozemních vojsk nepřítele aktivní nebo obrannou bojovou činností silami a prostředky divizí prvního sledu.

Zákonitě vzniká otázka, **jaké síly vyčlenit** pro splnění úkolů přikrytí státních hranic. Odpověď na ni nemůže být jednoznačná, šablonovitá. Bude záviset na uskupení nepřítele a jeho zámyslu, především na hodnotě jeho sil v prvním sledu (tankových nebo mechanizovaných) v konkrétním úseku státních hranic. Dále na charakteru terénu v daném úseku a to na jeho dostupnosti pro tanky z hlediska nepřítele a na jeho obranných vlastnostech z hlediska vlastních vojsk.

Obecně můžeme říci, že pro přikrytí státních hranic můžeme od divizí prvního sledu prvosledových armád vyčleňovat jeden až dva zpravidla motostřelecké pluky. Nemůžeme však vyloučit v určitých podmínkách (např. při existenci širokých pásem terénu dostupného pro tanky a na směru předpokládaného hlavního úderu nepřítele), že bude výhodnější vyčlenit pro přikrytí státních hranic celý, zpravidla motostřelecký svazek. Přitom je nezbytné, abychom připravili kombinaci obou způsobů. V závislosti na vybavení motostřeleckých pluků zbraněmi a bojovou technikou, bude v některých případech výhodné (např. na předpokládaném směru útoku obrněné nebo tankové divize nepřítele) vyčlenit pro přikrytí státních hranic motostřelecký pluk vyzbrojený bojovými vozidly pěchoty, což umožní dosáhnout vysokých hodnot z hlediska protitankové obrany.

Útvary (svazky) vyčleněné pro přikrytí státních hranic plní své obranné úkoly v těsné součinnosti s vojsky Pohraniční stráže a posilujeme je především dělostřelectvem. Motostřelecké útvary (svazky) zaujímají a brání úseky (pásma), jejichž organizace se řídí zásadami pro organizaci a vedení obranného boje. Přední okraj obrany budeme volit podle konkrétní situace prakticky ve vzdálenosti od několika set metrů do 2—3 km od státních hranic. Posilové i další dělostřelectvo zaujímá předsunutá palebná postavení v takové vzdálenosti od státních hranic, aby mohlo vést účinnou palbu na nepřátelská vojska, která se rozvíjejí před státními hranicemi, popř. před předním okrajem obrany.

Protitankovou obranu zesilujeme podle zvláštních plánů zřizováním záatarasů, uzlů záatarasů a přípravou pohraničních komunikací a objektů na nich k ničení. Kromě toho plánujeme zásahy protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích všech stupňů ve prospěch vojsk v přikrytí státních hranic, především na možné směry útoku tankových vojsk nepřítele.

Přikrytí státních hranic plánujeme, organizujeme a připravujeme již v míru, aby vyčleněná vojska mohla včas splnit stanovené úkoly a to i v případě, že nepřítel se pokusí o zahájení bojové činnosti s překvapením.

Spojitosť přikrytí státních hranic s přesuny (přeskupením) a rozvíjením vojsk armád (frontu) je v současné štábní praxi vyjádřena i tím, že ve štábech svazů se zpracovává jednotný plán přeskupení, rozvinutí vojsk a přikrytí státních hranic pro příslušný operační stupeň velení.

Pokud jde o **ochranu přesunů a rozvíjení vojsk armády (frontu) před úderem prostředků vzdušného napadení nepřítele**, tu zabezpečují síly a prostředky PVO státu, stíhacího letectva letecké armády frontu a raketových a dělostřeleckých protiletadlových svazků a útvarů frontu, armád a divizí. Tyto síly a

prostředky protivzdušné obrany pozemního vojska chrání vojska frontu tím, že jsou buď začleněny do proudů přesunujících se vojsk, nebo předem rozvinuty na přepravách přes velké vodní překážky, či v plánovaných prostorech rozmístění vojsk ve výchozím položení.

Odražení agrese nepřítele je pojem, který svou podstatou a obsahem patří do operačně strategické oblasti a nelze jej řešit na taktickém stupni a taktickými způsoby a prostředky.

Agresi nepřítel zahajuje ozbrojené střetnutí, válku — a to všemi prostředky pozemního vojska, letectva a námořnictva, včetně kosmických prostředků. V našich podmínkách je třeba předpokládat nezbytnost odražení agrese sil a prostředků pozemního vojska a vzdušného napadení nepřítele. Z toho vyplývá, že agresí pozemních sil nepřítele nemůžeme odrazit obranou vojsk (útvarů, svazků), vyčleněných pro přikrytí státních hranic, ale bojovou činností svazů pozemního vojska (armád a frontu). V závislosti na rozsahu prostředků nepřítele k vedení agrese pozemními silami, může jeho síly odrážet celá, nebo část operační sestavy vševojskových svazů.

Vševojskové operační svazy se v období ohrožení rozvíjejí ve výchozím prostoru do hluboké operační sestavy pod ochranou vojsk vyčleněných k přikrytí státních hranic. Z hlediska frontu nejméně na 3—4 čarách, přičemž první je vzdálena od státních hranic 20—30 km a obsazují ji svazky prvního sledu prvořadových armád, druhá ve vzdálenosti 50—60 km a obsazují ji svazky druhého sledu těchto armád a třetí ve vzdálenosti 80—100 km od státních hranic a zaujmají ji vojska druhého sledu nebo vševojskové zálohy frontu.

Takto učleněná operační sestava frontu musí zabezpečovat:

- rychlý přechod vojsk k útočné činnosti ihned po palebných úderech obyčejnými prostředky, nebo po jaderných úderech,
- **odražení možných úderů uskupení pozemních vojsk nepřítele** (tj. odražení agrese jeho pozemních sil a prostředků),
- ochranu vojsk před účinky jaderných úderů, jiných zbraní hromadného ničení a zápalných prostředků nepřítele.

Z hlediska odrážení agrese musí tedy operační sestava frontu (armády) zabezpečovat vedení úporné a hluboké obrany, ale i široký manévr k vedení aktivní činnosti, vyjádřený protiúderem druhých sledů armád, divizí vševojskové zálohy frontu, nebo druhého sledu frontu.

Zbývá vysvětlit — kolik a jaké jsou možné **způsoby odražení agrese pozemních uskupení nepřítele**? V podstatě jde o tři způsoby, přičemž třetí je kombinací prvních dvou.

První způsob je charakteristický pro situaci, kdy nepřítel nedosáhl na určitém operačním směru rozhodné převahy, ale naopak tato je na straně vlastních vojsk.

V této variantě půjde o **aktivní způsob** odražení agrese, jehož podstata je tato: Vedení vstřícného úderu hlavními silami frontu (armád) s cílem rozbít úderné uskupení nepřítele na daném směru pod ochranou vojsk vyčleněných ke krytí státních hranic (tzn. části sil armád prvního sledu).

Oslabení nepřítele (způsobení mu značných ztrát) dosáhneme:

- v podmínkách použití jaderných zbraní — zničením prostředků jaderného napadení nepřítele a způsobením ztrát divizím jeho prvního sledu ne méně než 70 %,

- při použití jen obyčejných prostředků ničení — úderem frontového a vojenského letectva a palbou dělostřelectva divizí a armád prvního sledu.

Druhý způsob může být typický v podmínkách, kdy se nepříteli podaří soustředit na určitém směru značné síly a prostředky a dosáhnout v nich převahu.

V tomto případě bude výhodné použít **pasivního** (obránného) způsobu, který můžeme charakterizovat takto: **Přikrytí státních hranic částí sil armád prvního sledu a vedení úporné obranné bojové činnosti všemi nezbytnými silami na těch směrech, kde se nepříteli podaří vytvořit převahu sil a prostředků.**

Oslabení uskupení nepřítele dosáhneme:

— v podmínkách použití jaderných zbraní — zničením prostředků jaderného napadení nepřítele a způsobením ztrát divizím jeho prvního sledu ne méně než 50—60 %,

— při použití jen obyčejných prostředků ničení

- údery frontového a vojskového letectva a palbou dělostřelectva,
- pevnou obranou s cílem spolehlivě udržet nejdůležitější prostory,
- aktivní činností, tj. vedením protiztečí a protiúderů druhými sledy divizí, armád prvního sledu a popř. i vševojskovou zálohou frontu při hlubokém proniknutí úderného uskupení nepřítele,
- širokým manévrem sil a prostředků, především, protitankovými zálohami a pohyblivými odřady zatarasovacími na směry hlavního úsilí nepřítele.

Třetí způsob, který může být typický především pro stupeň frontu, spočívá (jak jsem již uvedl) ve spojení prvních dvou způsobů. Část sil frontu může vést vstříc úder a část sil obranu.

Bude nezbytné, abychom při plánování operace a odrazení agrese nepřítele na základě hluboké analýzy jeho možného zámyslu posoudili všechny možné varianty odrazení agrese a aby v příslušných plánech našly svůj odraz.

Odrazení agrese sil a prostředků vzdušného napadení nepřítele je složitá otázka, jejíž konkrétní a podrobné řešení jde za rámec mého článku. Proto jen stručně.

Odrazení agrese a ničení prostředků vzdušného napadení je úkolem svazů PVO státu a letectva v součinnosti se silami a prostředky PVO pozemního vojska. Systém PVO státu, který je udržován ve stálém a vysokém stupni bojové pohotovosti již v době míru, je operačním rozvinutím vojsk frontu ve výchozím položení doplněn a posílen silami a prostředky pozemních vojsk a letectva frontu. Do oddělení systému PVO frontu, po vyjití jeho vojsk na území nepřítele, je takto vytvořeno silné a účinné uskupení sil a prostředků k zabezpečení spolehlivé PVO vojsk i území státu, které je schopné úspěšně odrazit vzdušnou agresi nepřítele.

Neoddělitelnou součástí odrazení agrese prostředků vzdušného napadení nepřítele je ničení těchto prostředků na letištích a základnách. Největšího účinku při plnění tohoto úkolu dosahujeme v případě, že nepřítel zahájí agresi s použitím jaderných zbraní od samého začátku — uskutečněním prvního jaderného úderu frontu; v případě, že nepřítel zahájí agresi pouze s použitím obyčejných prostředků ničení — vedením vzdušné operace na daném válčišti.

Závěrem chci zdůraznit, že příprava, organizace a plánování **přikrytí státních hranic** je problém, který z hlediska socialistického vojenského umění spadá především do sféry taktiky. Řešíme jej a zabezpečujeme v oblasti pozemních vojsk převážně taktickými prostředky a způsoby. Naopak přípravu a **odrazení agrese nepřítele** považujeme za záležitost operačně strategickou. Proto tento úkol plní operační svazy a podle zásad operačního umění a strategie. Vyjasnění těchto otázek bylo smyslem mého příspěvku.